

Werken in het onderwijs

Dik honderd jaar geleden werkten (in tegenstelling tot vandaag de dag) alleen maar mannen op de lagere scholen. Het beroep was populair. Lesgeven betekende voor jongens uit eenvoudige milieus de enige mogelijkheid tot sociale stijging. Onderwijzeressen waren er weinig, vrouwen werkten alleen op meisjesscholen en kinderbewaarplaatsen.

Een dorpsonderwijzer was vaak een zoon van een kleine boer, een ambachtsman of hij kwam uit een onderwijzersfamilie. Onderwijzers verdienden heel weinig. Zo weinig dat ze een bijbaantje moesten nemen als koster of voorzanger in de kerk. Kinderen betaalden in plaats van lesgeld soms met een stuk vlees of turven. Ook ging de meester vaak bij de boeren eten. Op die manier zorgde het hele dorp voor hem. Een schoolmeester hoorde bij de belangrijke mensen in het dorp, net als de dokter en de burgemeester (maar hij was dus niet zo rijk).

De regering vond op een gegeven moment dat onderwijzers geen bijbaantjes meer moesten hebben. Een onderwijzer moest zich alleen met lesgeven bezighouden. De regering bedacht een salaris dat alle onderwijzers voortaan moesten krijgen, zodat hij geen bijbaantje meer nodig had.

In de onderwijswet van 1878 werd handwerken een verplicht vak voor meisjes en dat betekende dat op elke lagere school minstens één vrouw werkte, want mannen deden dat in die tijd natuurlijk niet. Dat was het begin van een nieuwe ontwikkeling, maar de (mannelijke) makers van de onderwijswet van 1878 zorgden ervoor dat de positie van de onderwijzers stevig bleef. Dat gebeurde via artikel 25. Daarin stond beschreven dat vrouwen bij voorkeur in de laagste klassen dienden les te geven

en mannen in de hoogste. Als legitimatie werd "een natuurlijk sekseverschil" aangevoerd. De "liefdevolle, zorgende natuur" maakte vrouwen geschikt de kleintjes onder hun hoede te nemen, terwijl oudere kinderen "meer discipline en leiding" nodig hadden. De voorkeur werd al snel gewoonte en artikel 25 had grote gevolgen. Vrouwelijke onderwijzers kwamen daardoor nooit in aanmerking voor een directiefunctie (*ze misten daarvoor immers de capaciteiten.....*). En ze verdienden een lager salaris.

Ook in de onderwijswet van 1920 bleef artikel 25 staan. Het duurde zelfs tot 1985 (!) voor het werd geschrapt. In 1925 kwam er nog een wetje bij, dat bepaalde dat onderwijzeressen werden ontslagen zodra ze in het huwelijk traden. Die wet werd pas rond 1955 afgeschaft. Na die tijd volgde gewoon ontslag als je kinderen kreeg. Wel werd salaris in 1920 in plaats van aan sekse, gekoppeld aan opleiding. Niet dat dat veel effect had want er kwam een lagere bevoegdheid voor degenen die werkten met de jongste leerlingen. Veel vrouwen namen ook de moeite niet om de hoofdakte te halen.

In Achterveld werd op 14 januari 1913 via de pers de benoeming van de eerste bovenmeester, de heer A.J. Thanhauser, bekend gemaakt. Hij kreeg diverse opvolgers, waarvan meester H.J. Baalman (van 1919 tot 1941) en meester A.P.G.M. Kerstens (van 1941 tot 1971) nog bekende namen zijn in het dorp. Het beroep van "bovenmeester" veranderde in 100 jaar, niet alleen in naam, maar zeker ook qua inhoud en werkzaamheden, naar "het hoofd der school", naar "de directeur" en tenslotte naar "de integrale schoolleider".

de komende en de gaande man
links: meester Kerstens
rechts: meester Baalman

De opleiding veranderde mee. De kweekschool werd Pedagogische Academie (P.A.) en samen met de Kleuter Leidster Opleiding School (K.L.O.S.), werd dat in 1984 de Pedagogische Academie voor het basisonderwijs (pabo).

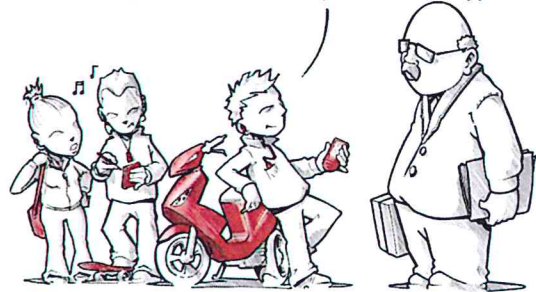
De bewaarschool ontwikkelde zich geleidelijk naar, fröbelschool en kleuterschool. De leerkracht voor kleuters was tot ver in de 20ste eeuw vrijwel altijd een vrouw. Rond 1970 komen de eerste kleuterleiders, onderwijzeressen die de kleuteropleiding gevolgd hadden. Ook in Achterveld maakten de zusters plaats voor kleuterleidsters, die tenslotte werden opgenomen in de basisschool (in 1985 een feit). De kleuterleidsters en de onderwijzers van de lagere school werden vanaf die tijd leraar basisonderwijs genoemd. De onderwijzer mocht lesgeven aan de kleuters, de kleuterleidster mocht echter pas lesgeven aan de oudere kinderen na het volgen van een applicatiecursus.

Binnen de huidige basisschool zijn inmiddels verschillende functies. Op deze wijze is het mogelijk om het onderwijs optimaal af te stemmen op de ontwikkelingsbehoeften van de verschillende leerlingen. De Remedial teacher (voor hulp en extra ondersteuning aan leerlingen), de Interne begeleider (verantwoordelijk voor organisatie van de leerlingenondersteuning), de bouwcoördinator (middenmanagement) en het onderwijs ondersteunende personeel (administratieve en organisatorische ondersteuning) hebben hun intrede op onze school gedaan. Daarnaast zijn er specialisaties en extra taken voor leerkrachten die niet meer weg te denken zijn, zoals coördinatoren voor ICT, cultuur, techniek, lezen, meerbegaafdheid etc.

Inmiddels zijn mannen voor een groot deel verdwenen uit het basisonderwijs. Het is nu vaak een parttime vrouwenberoep geworden. Wel erg jammer, omdat de school toch een afspiegeling dient te zijn van de maatschappij.

Maar één ding veranderde in die 100 jaar nooit! Een goede leraar zijn en blijven is een grote uitdaging. Je mag je dagelijks inzetten voor de ontwikkeling van "jouw" leerlingen. Je stimuleert en inspireert. Je probeert kinderen in zichzelf en hun vermogens te laten geloven en het is nooit eenrichtingsverkeer. Werken in het onderwijs met allerlei verschillende kinderen is geen dag hetzelfde en blijft een prachtig cadeautje (voor mannen en vrouwen)!

NAAR SCHOOL...? UIT WELK TIJDPERK STAM JIJ DAN?

Jos Koot, de laatste der bovenmeesters